

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică“ se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina“, „Ardeleana“, „Auraria“, „Beregsana“: „Berzovia“, „Bihoreana“, „Bistrițana“, „Bocșana“, „Brădetul“, „Cassa de păstrare“
„Miercurea“, „Cassa de păstrare“ Seliște, „Chioreana“, „Cordiana“, „Corvineana“, „Crișana“, „Detunata“, „Doina“, „Economul“,
„Făgețana“, „Fortuna“, „Furnica“, „Grănițerul“, „Hațegana“, „Hondoleana“, „Hunedoara“, „Iulia“, „Lipovana“, „Lugoșana“, „Lucea-
fêrul“, „Mercur“, „Mielul“, „Munteana“, „Mureșana“, „Mureșanul“, „Nădlăcana“, „Nera“, „Olteana“, „Oraviceana“, „Patria“, „Plugarul“,
„Poporul“, „Racoțana“, „Sătmăreana“, „Sebeșana“, „Selăgeana“, „Sentinela“, „Silvama“, „Someșana“, „Steaua“, „Timișana“, „Ulpiana“,
„Victoria“, „Vlădeasa“ și „Zlăgnea“.

Prețul de prenumărare:
pe 1 an K 16—, pe 1/2 an K 8—.

DIRECTOR
Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Anul IV.

Sibiu, 23 Iunie 1902.

Nr. 26.

Atacuri la adresa băncilor nemaghiare.

La începutul luni curente s'a ținut în Miskolcz un congres în chestiunea emigrărilor, la care au participat numeroși bărbați distinși ai vieții publice din țară în scopul de a constata deoparte cauzele cari provoacă emigrările în massă a populației din Ungaria, iar de altă parte a chibzui împreună asupra măsurilor, ce ar trebui luate pentru curmarea acestui rău, care a început a lua deja dimensiuni înspăimântătoare, în deosebi în regiunile nordice ale țerei.

Nu este intențiunea noastră a ne ocupa la acest loc mai în detalii cu diferitele proiecte ce s'au pertractat cu ocaziunea acestui congres. Voim numai să constatăm, că nici de data aceasta n'au lipsit atacuri nedrepte la adresa băncilor noastre și în general la adresa băncilor naționalităților, cărora li se atribue tendințe perverse, absolut străine de activitatea lor și pe cari un orator nu s'a sfiit a le prezenta deadreptul ca una din cauzele emigrațiunii. Cântecul este cel vechiu și cunoscut: că băncile naționalităților ocupă pentru sine și conaționalii lor tot mai mult teren, deposedând elementul maghiar. Despre băncile românesci în special se susține, că împrumută cu preferință pe moșii maghiare; dar vai de proprietarul maghiar, care nu-și poate plăti punctual ratele; i-se licitează moșia fără milă, spre a o cumpăra de regulă însași banca, care apoi o ține până își află un cumpărător român, maghiarului nu se vinde moșia cu nici un preț.

Cât de bine este informat asupra băncilor române, cel ce a susținut aceste insinuații, se poate deduce și din aserțiunea sa, că pe când înainte cu 8 ani au existat în

Ungaria numai 23 bănci românesci. (de fapt au existat în 1894 deja 45) cu capital social de 3 milioane K (capitalul social al băncilor noastre în 1894 a făcut K 4.640.000—), de present Românii au 63 (81!) bănci cu capital social de aproape 12 mil. K (K 10.025.000!)

Băncilor săsesci, și în special institutului de credit fonciar (Boden-Creditanstalt) din Sibiu, li-s'a făcut imputarea, că fericesc cu împrumuturi hipotecare mai cu seamă pe micii proprietari din Alföld, între cari — dice-se — banca numită are mai mulți clienți decât însuși Institutul de credit fonciar al micilor proprietari (Kisbirtokosok földhitelintézete) din B-Pesta.

Bunii sași, întocmai ca și Valachii, caută a acorda împrumuturi cu predilecțiune Maghiarilor plini de datorii, speculând anume, că moșiile acelora în curând vor ajunge sub dobă și le vor pute acuirea dênșii, cu prețuri bagatele, pe seama aderenților marei idei germane.

Asemenea băncilor românesci și săsesci, lucră și institutul „Tátrabank“ din nordul Ungariei și numeroase alte institute de bani slovăcesci.

Ceea-ce invoalvă pentru elementul maghiar pericolul cel mai mare este, că toate băncile naționalităților operează, se înțelege, (!) cu *capitaluri străine*, ce li se pun în abundență la dispozițiune din România, Germania și Rusia.

Drept remediu contra acestei activități desastroase, infierbântatul combatant al băncilor nemaghiare invoacă ajutorul statului și propune, ca moșiile ajunse la vânzare și în special cele puse sub licitațiune din partea institutelor de bani ale naționalităților, să le cumpere statul și să le pună la dispozițiunea familiilor maghiare patriotice, creditând prețul de cumpărare în forma unor împrumuturi pe amortisare.

Combaterea acestor absurdități este de prisos; ele se combat de sine; și dacă am relevat părerile scrințite, emise chiar și cu ocaziunea unui congres, chemat a căuta și a afla mijloacele de asanare pentru un rău, care amenință deopotrivă pe toate popoarele patriei noastre, am făcut-o numai, ca să vadă și cetitorii noștri, unde poate duce patima pe aceia, pentru cari prosperarea institutelor de bani ale naționalităților din Ungaria, prosperare datorită unei munci cinștite și asidue pe terenul pur economic, le-a fost totdeauna și le este și de present un spin în ochi.

*
c

Responsabilitatea comitetului de supraveghiere.

— Dispozițiunile legii cu privire la responsabilitate. —

Casul „Chișodanei“, — la care precum se scie s'au comis din partea vechei direcțiuni iregularități în administrațiune și abuzuri, cari erau p'aci să facă problematică existența acestei întreprinderi românești, și toate acestea, fără ca organul de control, *comitetul de supraveghiere*, să fi observat la timp. ceea-ce nu-i putea scăpa din vedere, dacă și-ar fi îndeplinit agendele în cunoștință de cauză și cu conștientiositatea recerută. — ne-a dovedit, că sunt și la băncile noastre comitete de supraveghiere, cari poartă pe nedrept titlul acesta, căci nu și îndeplinesc chemarea decât în mod superficial și fără a cugeta la consecuențe și aceasta probabil și din motivul, că nu sunt în de-ajuns orientate asupra responsabilității, ce le impune legea.

De aceea credem a nu face un lucru inutil și de prisos, dacă vom arăta în cele următoare, pe baza unei publicațiuni speciale, dispozițiunile legii com. ung. cu privire la responsabilitatea comitetului de supraveghiere.

Legea noastră comercială conține *trei* dispozițiuni, cari enunță responsabilitatea comitetului de supraveghiere, resp. pe baza cărora comitetul de supraveghiere devine responsabil pentru toate daunele ivite din vina lui. Dispozițiunile acestea diferă textual numai într'atata una de alta, că *într'un* cas responsabilitatea cade numai asupra membrilor din comitetul de supraveghiere, pe când în celelalte două cazuri responsabilitatea o poartă pe lângă membrii comitetului de supraveghiere, încă și membrii direcțiunii, resp. licuidatorii. În toate trei cazurile responsabilitatea este *solidară*.

Cea mai esențială și totodată cea mai generală dispozițiune cu privire la responsabilitatea comitetului de supraveghiere se cuprinde în § 196 al L. C., care este următorul:

„Membrii comitetului de supraveghiere sunt solidar responsabili pentru daune, dacă își neglișă obligatiunile prescrise în § 195“.

Obligatiunile impuse comitetului de supraveghiere prin acest § sunt: a supraveghia administrațiunea societății în toți ramii de afaceri, a examina conturile anuale, bilanțul și proiectul relativ la distribuirea profitului net, a raporta despre aceasta adunării generale, în fine a convoca adunarea generală, îndată-ce ar observa dispozițiuni contrare legii ori

statutelor, sau întrelăsări și abuzuri contrare intereselor societății. În cas de neîmplinire a acestor obligatiunile membrii comitetului de supraveghiere sunt solidar obligați la desdaunare, față de toți aceia, cărora li s'a cauzat daună.

În proiectul legii comerciale, casurile în cari comitetul de supraveghiere este obligat la desdaunare, au fost înșirate în mod taxativ, dar ancheta convocată pentru desbaterea proiectului de lege prezentat, a respins textul acesta, fiind de părerea, că propriamente comitetul de supraveghiere nu este obligat la alt-ceva, decât a convoca adunarea generală, în cas când ar observa întrelăsări ori abuzuri.*) A nu înșira în lege în mod taxativ casurile de responsabilitate este fără îndoială just, dar este greu de creșut, ca legislativa să fi fixat textul §-ului 196 al L. C. pe baza motivării procesului verbal al anchetei. Căci în cazul acesta comitetul de supraveghiere n'ar avé decât obligatiunile, de a convoca în vre-unul din casurile prevășute în alinea ultimă a §-ului 195, adunarea generală, și dacă aceasta ar fi așa, § 196 ar afla aplicare numai când s'ar întrelășa acest obligatiune. Prin urmare părerea aceasta trebuie să fie greșită, fiind-că § 196 spune apriat, că în cas de neglișare a *obligatiunilor* circumscrise în § 195, membrii comitetului de supraveghiere sunt obligați la desdaunare. Prin urmare aci nu este vorba de un obligatiune, ci de *mai multe, de toate* obligatiunile prescrise în § 195 și membrii comitetului de supraveghiere sunt respunșători pentru neglișarea ori-căreia din ele. Nici nu se poate altcum. Lipsa ori insuficiența controlului sunt cauza principală că direcțiunea poate comite de multe-ori abuzuri, cari nici când nu ajung la cunoștința comitetului de supraveghiere; de aceea n'ar avé nici un sens și scop a enunța responsabilitatea comitetului de supraveghiere, dacă această responsabilitate nu s'ar extinde asupra neglișării obligatiunilor de control.

Comitetul de supraveghiere poate cauza societății daună însemnată și prin aceea, că preste tot nu censurează bilanțul, fără de care nu se poate ține adunarea generală, nu se pot lua decisiuni asupra conturilor anuale, nu se poate distribui profitul net realizat și nu se poate da nici o directivă viitoarei activități a întreprinderii. Este deci mai presus de ori-ce îndoială, că în cas când comitetul de supraveghiere ar refusa ori amâna censurarea bilanțului, prin aceasta s'ar face culpabil de o neglișență gravă și ar puté fi făcut responsabil pentru toată dauna cauzată.

O altă dispozițiune relativă la responsabilitate se cuprinde în § 200 al L. C., care șice:

„Pentru compunerea exactă a bilanțului anual prezentat adunării generale, membrii direcțiunii și ai comitetului de supraveghiere sunt personal responsabili“.

Paragraful acesta se referă la un cas special: *când bilanțul nu s'ar compune exact*. Cumcă în cazul acesta membrii comitetului de supraveghiere încă sunt responsabili, reese din alinea a doua a §-ului 195. Așadară comitetul de supraveghiere este obligat a examina bilanțul; dacă a făcut aceasta și fără a considera greșelile cuprinse în acela l'a acceptat și propus adunării generale spre aprobare, atunci s'a făcut *complicele* direcțiunii și ca atare, poate fi cu drept cuvânt obligat a restitui dauna cauzată.

După Dr. A. Neumann, unul dintre comentatorii legii noastre comerciale, în § acesta, legea face responsabili pe membrii direcțiunii și ai comitetului de

*) Procesul verbal al anchetei pag. 196.

supraveghiere numai pentru compunerea *exactă* a bilanțului, nu și pentru *exactitatea fie-cărei poziții a bilanțului*. Părerea aceasta însă nu se poate accepta în întregime și necondiționat, pentru-că *exact* se poate numi numai acel bilanț, în care fie-care poziție singulară este exactă; între bilanțul exact și neexact poate fi, în ce privește rezultatul, numai diferența dacă s'a cauzat prin bilanțul neexact daună sau nu.

Dacă s'a cauzat daună și aceasta se poate dovedi, judele nu mai are să cerceteze dacă sunt circumstanțe agravante sau atenuante la comiterea greșelii, ci este obligat, pe baza §-ului 200 al L. C. a condamna pe membrii direcțiunii și ai comitetului de supraveghiere la restituirea daunei cauzate. Iar dacă nu s'a cauzat daună, ori nu se poate dovedi, despăgubirea nici în cazul acela n'are loc, când cifrele bilanțului n'ar fi exacte. Dacă s'ar întâmpla d. ex. ca o parte de avere să nu se considere la contul corespunzător, ci la vre-un alt cont și comitetul de supraveghiere n'ar rectifica această eroare, atunci pentru întrelăsarea aceasta organul de control nu poate fi tras la răspundere, pentru-că deși suma celor două poziții ale bilanțului nu este exactă, cu toate acestea rezultatul final fiind exact, nu s'a cauzat daună nimenui. Cu alte cuvinte: pentru greșelile comise la compunerea bilanțului comitetul de supraveghiere este numai în acel caz responsabil, când greșelele acelea sunt de natură a falsifica rezultatul final în dauna acționarilor ori creditorilor; dar în asemenea caz dreptul de a pretinde desdaunare este necondiționat, fără considerare, dacă dauna este mai mare sau mai mică și dacă a provenit din greșeli în singuraticile poziții ori în bilanțul întreg.

În fine legea com. ung. conține dispozițiuni speciale, cu privire la responsabilitatea licuidatorilor și membrilor comitetului de supraveghiere ai *societăților în licuidățune*, căci iată textul §-ului 205, alinea a treia:

„Licuidatorii și membrii comitetului de supraveghiere sunt solidar responsabili pentru toate plățile efectuate contrar acestor dispozițiuni“.

Dispozițiunile aliniei prime și a doua a §-lui 205 — despre cari se face amintire — sunt următoarele: Creditorii evidenți din registrele societății ori în alt mod cunoscuți, au să fie provocați la validitatea pretensiunilor lor prin avisuri eventual prin publicațiuni speciale; rămânând acestea fără rezultat, pretensiunile sunt a se depune în bani gata la tribunalul competent. Aceasta are valoare și față de datoriile pendente și pretensiunile sub litigiu (proces).

Acestea se cuprind în alinea 1 și 2 a §-lui 205, cu toate acestea ar fi greșit a aplica responsabilitatea impusă prin alinea a treia numai asupra obligamentelor aci înșirate. Legea adecă vorbește de *dispozițiuni*, va să dică extinde responsabilitatea asupra tuturor agențelor impuse prin lege licuidatorilor și membrilor comitetului de supraveghiere. Deci sunt responsabili pentru dauna cauzată, atât când neglija cele cuprinse în § 204, cât și în cazul, când își implinesc chemarea astfel, încât păgubesc pe acționari ori creditorii. Anume: când distribuie restul de avere înainte de a plăti toate datoriile resp. a depune la tribunal toate pretensiunile; dacă distribuirea nu se face în proporțiunea acțiunilor sau dacă publicațiunea diaristică prevădută în § 202 al L. C. se face înainte de cele 6 luni prescrite, cu alte cuvinte licuidatorii și comitetul de supraveghiere poartă și sub durată licuidățunii întreaga responsabilitate pentru toate actele și întrelăsările păgubitoare societății ori acționarilor.

Responsabilitatea comitetului de supraveghiere sub durată licuidățunii reese și din alinea ultimă a §-ului 203, care spune apriat, că obligamentul de control al comitetului de supraveghiere rămâne nealterat și pe timpul licuidățunii; prin urmare susținându-se obligamentul nu poate înceta nici responsabilitatea.

Cu altă ocaziune vom tracta despre responsabilitatea comitetului de supraveghiere din punct de vedere principal.

(După A. Kormos: „Drepturile, datorințele și responsabilitatea comitetului de supraveghiere“ de Cp.)

Deducțiune treptată a formelor contabilității practice.

Deosebirile formelor contabilității practice dezvoltate în numărul precedent, dovedesc clar că toate acele se bazează pe același sistem. Avantajul principal al contabilității sistematice constă tocmai într'aceea că se poate combina în diferite moduri, și așa se poate acomoda celor mai deosebite trebuințe ale vieții comerciale, afacerilor mici și mari precum și tuturor întreprinderilor economice.

Deci nu e mirare, dacă contabilitatea dublă a primit în praxă în decursul dezvoltării de 500 ani, atâtea forme variate. Motivul nu este a se căuta numai în istoria dezvoltării ei și în datine tradiționale și în predilecțiuni personale. De aci provine că astăzi aproape fie-care țară, fie-care piață comercială, ba fie-care afacere singulară are o formă specială de contabilitate dublă. Prin aceasta, ce e drept, se îngreunează tractarea teoretică a contabilității; dar noi scim din experiență, că acela care a înțeles corect sistemul și principiile contabilității, curând se scie orienta în ori-ce metodă, formă sau predilecțiune. Tocmai din împrejurarea, că fie-care casă de comerț dă o formă diferită contabilității sale, înțelegerea teoretică a principiilor acestei științe devine o necesitate imperativă pentru fie-care candidat de comerciant, care nu vrea să rămână o simplă mașină de contabilitate.

Pentru a câștiga o privire generală asupra diferitelor forme practice ale contabilității sistematice, trebuie să fim în clar cu procedura la introducerea afacerilor. Supoziția necesară a contabilității este încheierea de afaceri, cari se pot trece în registre, îndată ce exprimă o anumită sumă de bani. Pentru un număr mare de afaceri există anumite documente precum conturi, facturi, chitanțe, cambii, scrisori, telegrame, contracte scrise etc. Aceste documente formează baza contabilității; pentru-că din ele au să se extragă pozițiile, cari vin trecute în registre. Deja această primă lucrare, adecă folosirea documentelor arată deosebiri. Cele mai multe case de comerț formează articolii în registre nemijlocit pe baza acestor documente. Se practică însă și metoda de a extrage cuprinsul esențial al documentelor într'un registru pregătit, descriind afacerile în formă narativă, fără considerare la contarea de mai târziu. Acest registru are diverse numiri: străța, cladde, brouillard, prima-nota etc.

Apoi urmează formarea articolilor și trecerea lor în *registre sistematice*. Dinainte trebuie să spunem, că registrele, cari formează totalitatea unei contabilități, se împart în două grupe, anume în *registre sistematice* și în *registre auxiliare*. Registrele sistematice sunt

acelea, în cari se face înregistrarea sistematică a transacțiilor, controla dublă a averii. Așa dar ele nu sunt ceva întâmplător, secundar, ci registre esențiale, necesare între ori-ce împrejurări; de aceea vom considera și la deducțiunile ce urmează numai registrele sistematice. În ele se desvoltă transacțiunile fără excepțiune ca ecuațiuni, se arangiază în formă de conturi și se contrag pentru bilanțul de încheiere. Dar îndată ce un cont din registrele sistematice nu poate da deslușiri suficiente, trebuie purtat un registru special, care scontrează exact intratele și eșitele acestei forme de bunuri. Astfel de *registre auxiliare* servesc pentru evidența intratelor și eșitelor unei părți de avere, d. e. negoțul mărfurilor se controlează prin scontrul mărfurilor; aceste registre au să controleze în toate detaliurile mișcarea valorilor reprezentată prin fie-care din conturile speciale; cu alte cuvinte, registrele auxiliare sunt registre de control pentru conturile din maestru. Prin urmare ele nu vin considerate la reprezentarea sistematică a negoțului; astfel la aceiaș formă de comptabilitate pot fi registre auxiliare cu totul diferite.

Dacă afacerile de persoane se contrag în registrele sistematice în contul colectiv al corespondenților, atunci comerțul cu singuraticile persoane trebuie ținut în evidență într'un registru special al conturilor curente. Tot așa este cu toate celelalte registre auxiliare ca: scontrul mărfurilor, scontrul cambiilor, registrul cassa, cartea facturilor intrate și eșite; ele întregesc conturile respective ale registrelor sistematice și dau informațiunile necesare despre revirementul, situația și rezultatul respectivelor părți de avere. Numărul registrelor auxiliare e condiționat de aranjamentul registrelor sistematice. Dacă în acestea se întocmesc articolii în conturi colective, atunci pentru fie-care astfel de cont sumar trebuie arangiat un registru auxiliar. Deocamdată ne vom ocupa numai cu *diferitele forme ale registrelor sistematice*:

a) Forma cea mai simplă a comptabilității este de sigur aceea, care se îndestulește cu un singur registru sistematic, la care se trec casurile comerciale direct într'un registru arangiat după conturi. Aceasta este *comptabilitatea combinată sau americană*.

b) Ceva mai complicată devine comptabilitatea, dacă se folosesc două registre sistematice, dintre cari unul cuprinde diferitele transacțiuni arangiate în ordine cronologică cu arătarea conturilor, iar celalalt conține o colecțiune de conturi, în cari se separă singuraticile afaceri după conturi și în fiecare cont după debit și credit. Registrul prim să-l numim *registru fundamental* sau *memorial*, celalalt *registru principal* sau *maestru*. Memorialul cuprinde fără excepțiune toate transacțiunile și fiecare post se trece îndată după formarea contării în câte două conturi din maestru, în debitul unuia și în creditul altui cont. Aceasta este *comptabilitatea italiană*. La început sub comptabilitate italiană se înțelegea în genere comptabilitatea sistematică, dar de când există diferite forme, această numire a rămas pentru forma originală a comptabilității sistematice, așa cum a fost învățată de Lucas Paccioli și cum se mai întrebunțează încă și azi în multe negoțuri.

c) Deoarece circulațiunea cassei este de cea mai mare importanță pentru fiecare comerciant, de aceea nimenea nu se poate mulțami cu introducerea pozițiunilor de cassă numai în memorial (jurnal) și de acolo în contul cassa din maestru. Pozițiunile de cassă trebuie compuse prin urmare într'un registru auxiliar special, în registrul cassa. Acest registru nu poate fi încunjurat acolo, unde este un cassar. Introducerile

în cassa se pot face direct sau indirect; direct se fac atunci, când se trece în ea de pe documente sau din strața; indirect, când mai întâi se trec în memorial și numai după aceea în cassa. În amândouă casurile se naște o lucrare scripturistică superfluă, fiindcă pozițiile de cassă se trec: în memorial, în registrul cassa și în contul cassa din maestru. De aceea foarte natural, ca comercianții mai inteligenți să vie la ideea, de a ridica registrul cassa din categoria de până atunci a unui registru auxiliar la rangul unui registru fundamental independent. Aceasta se ajunge prin introducerea transacțiunilor cu bani gata numai în registrul Cassa, în forma recerută unui articol pregătit pentru trecerea în maestru. Astfel am ajuns la 2 registre fundamentale paralele: Cassa și Memorial (Prima-nota), având a se trece din amândouă în Maestru. Această comptabilitate o numim *metoda registrelor fundamentale paralele*.

d) Desavantajul metodelor descrise sub b) și c) constă într'aceea, că fiecare articol din registrele fundamentale vine trecut deosebit în debitul și creditul câte unui cont din Maestru. Prin aceasta maestrul devine foarte voluminos; mișcarea în singuraticile conturi este divisată în foarte multe pozițiuni singulare și deci puțin evidentă. Pentru a simplifica și a face mai evident maestrul, deja în secolul al 18-lea au început comercianții germani a intercala între registrele fundamentale și maestru un registru de sumare lunară, căruia i-au dat, ce e drept un nume necorespunzător de *Jurnal*. Pozițiile din registrele fundamentale se arangiază după încheierea fiecărei luni în jurnal așa, ca singuraticile transacțiuni de debit și credit ale fiecărui cont să poată fi contrase într'o sumă totală. Pozițiile totale lunare se trec apoi în conturile maestrului; prin această procedură conturile din maestru conțin pentru fiecare lună numai câte un post în debit și altul în credit.

Această formă se numește *comptabilitatea germană* și este astăzi foarte extinsă. Comptabilitatea germană recere un mare număr de registre auxiliare, de oare-ce conturile din maestru nu conțin detaliuri despre afacerile singuraticice. Înainte de toate este necesară Cartea conturilor curente pentru a ține evidență exactă și amănunțită despre afacerile cu persoane; apoi o Carte de cambii, o Carte de mărfuri (cumpărate și vindute) etc.

e) Metoda registrelor fundamentale paralele s'a perfecționat și mai departe de comercianții francezi și englezi. Întocmai cum s'a desvoltat din registrul auxiliar Cassa un registru fundamental; tot aceea se poate face și cu alte registre auxiliare. Negoțul de mărfuri d. e. se poate reprezenta într'un registru de cumpărări și vindări. Natural că nu e de lipsă, ca articolii introduși în aceste registre să se mai treacă și în memorial, dacă preferăm a-i trece direct în jurnal. Tot așa este și cu articolii referitori la comerțul de cambii. În felul acesta ajungem la mai multe registre fundamentale paralele, iar Memorialul cuprinde numai acele posturi, cari nu vin trecute în nici unul din registrele fundamentale speciale. Această formă de comptabilitate e cunoscută sub numirea de *comptabilitate franceză*.

Mai există și alte forme diferite de comptabilitate, dar toate se pot reduce la formele principale descrise până aci. Trebuie să prevenim și părerea greșită că comptabilitatea italiană s'ar folosi numai în Italia, cea americană numai în America etc.; din contră accentuăm aci că în ori-ce țară întâlnim diversele forme ale comptabilității. Aceste numiri le-am

AGRICULTURĂ.

Situațiunea agricolă.

În *Ungaria*. Din raportul ministerului de agricultură dela 20 Iunie a. c. scoatem următoarele date:

În decada a doua a lunii Iunie a domnit în preponderanță timp răcoros și ploios. cu vânturi și furtuni dese. Îndeosebi în părțile ostice ale țării a ploat mult, iar pârăiele și riurile de munte au crescut, înecând teritoriile însemnate. Au fost adesea și grindină și neguri, ba în regiunile mai ridicate a și nins. Cu toate aceste — cu excepțiunea comitatelor ostice — răspândirea ruginii nu cauzează griji oamenilor, iar dezvoltarea grăunțelor progresează bine. Exundările au făcut pagube mai mari în comitatele: Sătmar, Maramureș, Selagiu, Cojocna și Solnoc-Dobâca, iar pagube mai mici în comitatele Odorheiu, Haromszék, Turda-Arieș, Murăș-Turda, Târnava-mică, Hunedoara, Făgăraș, Ciuc și Bistrița-Năsăud. Grindina a făcut stricăciuni mai mari de asemenea în comitatele ostice, îndeosebi în al Albei-de-jos, al Odorheului, Ciucului, Târnavei-mici, Cojocnei, Murăș-Turdei și Turdei-Arieș.

Coacerea spicoaselor a întârziat mult față de anii precedenți. Dezvoltarea semănăturilor de toamnă este favorabilă aproape pretutindenea, și, pe baza datelor intrate dela referenții agricoli, se poate aștepta o recoltă mijlocie și bună mijlocie.

Iată exposeul în cifre al ministerului de agricultură cu privire la prospectele recoltei din acest an:

I. Grâu.

	Terit. cult. în jug. cat.	Mijlocia recolt. pe jug. în măși metr.	Recolta în măși metr.	Recolta în măși metr. în 1901
În stânga Dunării	382,263	6-95	2.654,900	2.281,486
În dreapta „	1.002,882	7-44	7.456,600	6.644,987
Între Dunăre și Tisa	1.267,848	7-18	9.100,700	7.050,558
În dreapta Tisei	404,989	6-70	2.715,700	2.329,668
În stânga Tisei	857,689	6-67	5.719,400	5.190,683
În Bănat . . .	1.377,650	7-03	9.715,400	7.301,496
În Ardeal . . .	584,057	5-89	3.441,400	2.929,114
Total	5.877,378	6-94	40.804,100	33.727,992

II. Secară și îndoitori.

În stânga Dunării	277,253	6-31	1.749,300	1.505,706
În dreapta „	531,891	6-92	3.683,500	3.254,452
Între Dunăre și Tisa	414,851	6-71	2.784,400	2.377,598
În dreapta Tisei	203,077	6—	1.220,900	1.084,834
În stânga Tisei	340,040	6—	2.042,600	1.841,363
În Bănat . . .	65,219	6-98	455,300	384,402
În Ardeal . . .	172,119	5-72	984,900	823,967
Total	2.004,450	6-46	12.920,900	11.272,322

III. Orz.

În stânga Dunării	472,961	6-50	3.074,100	2.905,276
În dreapta „	446,129	6-86	3.059,700	2.808,333
Între Dunăre și Tisa	307,238	7-10	2.184,100	1.790,732
În dreapta Tisei	225,110	5-89	1.326,100	1.298,183
În stânga Tisei	160,231	6-59	1.056,500	1.020,376
În Bănat . . .	97,311	7-08	689,500	655,466
În Ardeal . . .	81,960	6-03	496,400	422,846
Total	1.790,940	6-63	11.886,400	10.901,212

IV. Ovės.

În stânga Dunării	220,224	5-34	1.177,200	1.030,259
În dreapta „	301,432	6-78	2.043,200	1.814,841
Între Dunăre și Tisa	326,987	6-98	2.281,900	2.088,593
În dreapta Tisei	264,978	5-54	1.468,900	1.366,210
În stânga Tisei	200,943	5-43	1.091,700	1.084,009
În Bănat . . .	166,690	6-66	1.110,600	1.139,516
În Ardeal . . .	256,973	5-61	1.452,800	1.358,775
Total	1.738,227	6-12	10.626,300	9.882,203

Rapița. În singuraticile locuri rezultatele recoltei sunt satisfăcătoare; în cea mai mare parte în privința cantitativă rezultatele sunt slabe.

Cucuruzul a rămas îndărăt, și din cauza multelor ploii nici săpatul de întâia-oară nu s'a terminat pretutindenea.

Cartofii s'au dezvoltat — cu puține excepțiuni — bine. Săpatul de a doua-oară și în unele locuri cel de întâia-oară este în curgere. Soiurile timpurii sunt în floare.

Legumile, păstăioasele și diferitele soiuri de varză s'au dezvoltat bine în urma ploilor; din cauza timpului rece însă păstăioasele, pepenii și crastaveții stau rău.

Meiul a răsărit bine; dar din cauza răcelilor a început să-i meargă rău.

Hemeiul este puternic și înalt.

Inul și cânepa. Inul în genere stă bine; iar cânepa foarte bine.

Tutunul a răsărit bine, dar în unele locuri nu s'a dezvoltat în mod corespunzător.

Napii de zahăr și de nutreț prosperează bine, în unele locuri foarte bine.

Plantele de nutreț. Prima cositură de luțernă a reușit cantitativ slab; cositul *trifoilului* a fost impedat de ploii, asemenea și al *măzăriceii*. *Mohorul* se desvolaltă bine, cucuruzul de nutreț însă rău.

Livezile. Facerea fânului până acum nu a isbutit; el e încă parte necărat pe livezi, parte s'a cărat ud. În mare parte cositul este și acum impedat de ploii. Resultatul recoltei, cantitativ, e mijlociu și bun mijlociu, cantitativ slab. La munte iarba se desvolaltă încet. În văi exundările au făcut mari pagube.

Pășunile în urma ploilor, stau bine.

Bine stau și *viile*. Prospectele recoltei *poamelor* sunt slabe.

*

În *România*. Ploile au intrerupt lucrările agricole și îndeosebi treeratul rapiței; pentru semănăturile de tot felul ploile au fost bine venite, mai ales dacă va urma un timp călduros și senin.

În *Austria, Rusia, Italia și Spania* situațiunea semănăturilor este satisfăcătoare până acum.

În *Germania* agricultorii se plâng de intemperii; recolta secării este slabă.

În *Francia*, timpul umed și rece nu a fost de fel favorabil recoltelor.

În *Anglia* agricultorii așteaptă timp frumos; semănăturile în genere nu prosperează.

În *Statele-Unite* ale Americii producțiunea grăului de toamnă și de primăvară — după datele oficiale — ar fi de: 232.596,000 Hectolitri față de 261.961,000 Hl. în 1901; deci un deficit de 29.400,000 Hl.

Stockurile vizibile de grâu în lume, exprimate în quarteri de 2 Hl. 900, se cifrează la 1 Iunie 1902 față de cei doi ani precedenți astfel:

	Europa quarteri	America quarteri	Totalul quarteri
1902	8.100,000	5.100,000	13.200,000
1901	8.380,000	6.400,000	14.780,000
1900	8.060,000	8.060,000	16.120,000

De unde rezultă, că stockurile vizibile din anul acesta sunt slabe față cu cei doi ani precedenți.

COMERCIU.

Comerțul extern al Ungariei. Din datele publicate de oficiul statistic central despre circulațiunea mărfurilor reiese că în luna Maiu a. c. s'au importat în Ungaria 2.714,140 centenari metrici și 209,338 bucăți, dintre cari 1.665,794 centenari metrici și 97,995 bucăți din Austria. În aceeași lună s'au exportat din Ungaria 5.378,635 cent. metr. și 774,844 bucăți, din cari pe Austria se vin 3.722,214 centenari metrici și 565,293 bucăți. În comparație cu luna Maiu a. tr. a scăzut importul cu circa 369,000 cent. metr. și exportul cu 182,000 cent. metr. *Din 1 Ianuarie până în 31 Maiu 1902* s'au importat 1.451.000 buc. și 13.227,000 cent. metr. în valoare de 475·4 milioane coroane și s'au exportat 2.909,000 bucăți și 22.985,000 cent. metr. în valoare de 490·7 milioane coroane, așa că negoțul nostru a crescut în primele cinci luni cu 15·26 mil. coroane. Mai nefavorabil se presintă comerțul nostru de mărfuri cu Austria, deoarece noi am importat de acolo mărfuri în valoare de 361·7 milioane coroane și am exportat în țările coroanei austriace numai de 342·2 milioane coroane, astfel bilanțul mărfurilor noastre cu Austria pe cele cinci luni trecute se încheie cu un pasiv de 19·5 milioane coroane.

*

Comerțul extern al Austro-Ungariei. Departamentul statistic din ministeriul de comerț austriac a publicat de curând datele referitoare la comerțul extern al teritoriului vamal austro-ungar pe luna Maiu a. c. Din aceste date rezultă, că bilanțul comercial al Monarhiei a fost mai nefavorabil ca în anul trecut. Anume în luna amintită importul a făcut (afară de comerțul cu metale nobile) 159·8 milioane coroane (+7·7 milioane coroane în asemănare cu luna Maiu 1901) și exportul 154·3 milioane coroane (—9·1 mil. coroane), deci bilanțul comercial arată pentru luna Maiu un pasiv de 5·5 milioane față de un activ de 11·3 milioane coroane în anul precedent. Dela începutul anului până la finea lui Maiu 1902 importul se cifrează cu 731 milioane (+48·4) și exportul cu 751·4 milioane coroane (+12·4); de aci rezultă un activ de 20·4 milioane coroane (față de 56·4 milioane coroane în anul expirat). După cantitate s'au importat în cele cinci luni trecute 38·1 milioane centenari metrici și s'au exportat 65·6 milioane centenari metrici; prin urmare s'a exportat mai mult cu 27·5 milioane centenari metrici.

SOCIETĂȚI FINANCIARE ȘI COMERCIALE.

Din registrul firmelor: „Nădlăcana“ în Nădlac. Șters: Nicolae Mărginean. — Inregistrat: Lazar Steva și Pavel Roșuț.

„Sătmăreana“ în Seini. Șters: George Șuta și Ioan Crișan, precum și calitatea de director executiv al lui Gavrilă Barbul. — Inregistrat: Dimitrie Cionca și Dr. Ioan Tătar.

„Silvania“ în Simleu. Șters: Ioan Anghyal. — Inregistrat: Vasile Papp.

CRONICĂ.

Chestiunea subscripțiilor pentru acoperirea împrumutului român de 175 milioane. În capitala României s'a înființat în timpul din urmă o societate a marilor proprietari numită „Societatea

agrară“. Aceasta la inițiativa domnului Sava Șomanescu a stăruit și stăruie pentru o subscripțiune internă de 175 milioane cu care să se convertească împrumutul Bonurilor de Tesaur. D. Șomanescu a imbiat în acest scop 500,000 lei, alți mari proprietari, funcționari, ofițeri și persoane particulare și-au exprimat dorința de a subscrie pentru strângerea sumei de 175 milioane.

Guvernul are de regulat la 1904 împrumutul de 175 mil. și până la replătirea acestuia nu se va pute contrade din străinătate alt împrumut. Iată deci cauza, care a îndemnat pe patrioții români a se interesa de soarta împrumutului din chestie, care face tuturor multă bătaie de cap.

Această frumoasă inițiativă este însă criticată de multe ziare și a dat ansă și ministeriului de finanțe a publica un comunicat.

„Curierul Financiar“ dela 1 Iunie nu crede că inițiativa atribuită Societății agrare s'ar pute concepe de oamenii ponderoși ce o compun, cari și dau seama de situațiunea economică și financiară a țării. Situațiunea financiară a statului s'a îmbunătățit, economiile realizate au dat budgetului elasticitatea necesară, astfel că temerea de deficaturi va fi pentru totdeauna exclusă.

Regularea acestui împrumut este grija guvernului și până la scadență nimic nu-l silește să formeze operațiunea care se va face la momentul oportun, prin intervențiunea firească a detentorilor, fără să fie nevoie de apeluri desperate și de subscripțiuni patriotice.

Dealtminteri, o asemenea subscripțiune nici nu s'ar pute face fără incuviințarea guvernului, și acesta prin *Monitorul oficial* declară că nu a autorizat pe nimeni a se ocupa de această operațiune. +

Posta Redacțiunii.

Institutului B. in B. Scadențarul cambiilor este scutit de timbru, fiind-că nu ocură între registrele comerciale supuse la timbru, în sensul § 58 al tarifelor de timbru și competență.

Pe baza aceasta *Judecătoria administrativă r. u.* (m. kir. közigazgatósági bíróság) sub Nr. 11339/1901, nu numai a enunțat în urma recursului unui institut de bani, că scadențarul cambiilor, evidența valorilor intrate și eșite și evidența transacțiunilor de bursă sunt scutite de timbru, ci a ordonat chiar și restituirea competențelor de timbre plătite pe nedrept în ultimii 3 ani.

Bursa de mărfuri din Budapesta.

Cursul din 25 Iunie 1902.

Grâu de Bănat	prima per 50 kg. vinde . . .	9·20 — 9·55
„ „ Tisa	„ „ „ „ „ . . .	9·30 — 9·80
„ „ Pesta	„ „ „ „ „ . . .	9·25 — 9·65
„ „ Alba-reg.	„ „ „ „ „ . . .	9·25 — 9·75
„ „ Bacica	„ „ „ „ „ . . .	9·10 — 9·45
Secară	„ „ „ „ „ . . .	7·35 — 7·55
Orz	„ „ „ „ „ . . .	5·75 — 6·20
Ovės	„ „ „ „ „ . . .	7 — 7·50
Porumb	„ „ „ „ „ . . .	5·10 — 5·25
Rapiță	„ „ „ „ „ . . .	5·50 — 5·75
Untură de porc B.-Pesta	„ „ „ „ „ . . .	55·50 — 57·50

Bursa de Bucuresei.

Cursul din 25 Iunie 1902.

Renta amort. 1881 de 5%	vinde Lei	97 —
„ „ internă 5%	„ „	—
„ „ 274 mil. 4%	„ „	85 ¹ / ₂
„ „ 1898 4%	„ „	84 ¹ / ₂
Fonciare rurale 5%	„ „	98 ⁷ / ₈
„ „ „ 4%	„ „	86 ³ / ₄
Sris. fonc. urb. Bucuresei 5%	„ „	85 ³ / ₄
„ „ Iași „ „	„ „	80 ¹ / ₄

